

Všeobecný úvod k římskému misálu, stručná prezentace dokumentu

(Benedikt Mohelník OP)
(třetí typické vydání)

Se svolením převzato z dominikánského časopisu *Salve*
(poznámky k textu jsou na konci dokumentu)
Zvýraznění textů týkajících se liturgické hudby: SDH.

Úvod

Svatý Otec Jan Pavel II. schválil 11. ledna 2000 třetí vydání římského misálu. Kongregace pro bohoslužbu a svátosti ho vyhlásila jako typické a zadala k tisku 20. dubna téhož roku. Kongregace rovněž v předstihu vydala výňatek z nového vydání misálu, který obsahuje Všeobecný úvod k římskému misálu (zkratka IGMR). První změnou, kterou je dobře pro lepší orientaci v dokumentu uvést hned na začátku, je změna v číslování odstavců. Ve druhém vydání je Prooemium číslováno zvlášť, zatímco ve třetím vydání je zavedeno kontinuální číslování odstavců v celém dokumentu.¹ Struktura dokumentu zůstala bez podstatných změn, kromě některých částí, kde jsou jiným způsobem číslovány odstavce.² Některé pasáže jsou rozšířeny, ale o nich se jmenovitě zmíníme dále.

V odkazech používáme číslování odstavců podle třetího vydání.

V následující prezentaci dokumentu se budeme téměř výlučně zabývat těmi texty a aspekty, které byly v novém vydání nějakým způsobem změněny, tzn. přesněji nebo jinak formulovány, popř. doplněny. Od tohoto pojednání tedy nelze očekávat, že by se v něm celistvě předkládala teologická látka, která je v úvodu k misálu obsažena. Naopak se předpokládá dobrá znalost předchozího textu. Prezentace je pojata tak, že se pokouší o systematizaci jednotlivých témat, proto také nepostupuje od jednoho odstavce k druhému v jejich původním pořadí. Podrobné odkazy na čísla odstavců, ze kterých se látka v jednotlivých případech čerpá, pomůže, aby se čtenář snadno orientoval.

Na probíranou látku budeme nahlížet ze dvou zorných úhlů. První se bude týkat teologických aspektů, druhý spíše praktických změn a upřesnění. Je jisté, že se nejedná o dvě spolu nesouvisející oblasti. Důraz na některé teologické aspekty se nutně promítá do praktických ustanovení a naopak. V části, ve které se budeme věnovat teologickým otázkám, jsou zastoupeny především dvě oblasti teologie, a sice ekleziologie a teologie liturgie. Obě se vzájemně prolínají.

Teologické aspekty

Slavení eucharistie je úkonem Krista a Církve, která je "svátostí jednoty", totiž svatým lidem sjednoceným a vedeným biskupem. Celému tělu Církve náleží, aby to zjevovala a působila. Jednotlivé údy dosahují činné účasti různými způsoby, které jim jsou vlastní, podle jejich stavu a služeb. Zjevuje se tak vzájemné propojení a hierarchické uspořádání křesťanského lidu. Proto také záleží na tom, aby každý, ať už posvěcený služebník nebo laik, konal pouze a všechno, co jeho stavu přísluší.³

V první kapitole (č. 16) se pojednává o důležitosti a důstojnosti slavení mše sv., která je středem celého života Církve a vrcholným úkonem bohopocty i posvěcení, obrací se k Otci skrze Krista v Duchu svatém. Nové vydání doplňuje pneumatický, a tím také trinitární charakter liturgie.⁴ Rozšiřuje tak smysl textu Sacrosanctum Concilium (č. 10), na který se tento odstavec odkazuje.

Shromáždění věřících ke slavení liturgie má nutně svůj duchovní, teologický rozměr, který je dán právě tím, že důvodem shromáždění věřících je liturgické slavení.⁵ Uprostřed shromáždění je totiž přítomen sám Pán a zjevuje se v něm tajemství Církve.⁶ V praktické rovině se zdůraznění ekleziálního charakteru projevuje, když se pojednává o smyslu pozdravení pokoje. Zatímco předchozí vydání mluvilo o tom, že věřící vyprošují pokoj pro Církev a pro celou lidskou rodinu a vyjadřují si vzájemnou lásku, protože mají účast na jednom chlebu (symbolická rovina), nové vydání dává přednost formulaci, která říká, že Církev vyprošuje pokoj pro sebe a pro celou lidskou rodinu a věřící vyjadřují církevní společenství a vzájemnou lásku, protože mají účast na Svátosti (rovina vyjadřující spíše realitu milosti).⁷

V první kapitole o důležitosti a důstojnosti slavení eucharistie je také doplněna část (č. 22 26), která pojednává o postavení diecézního biskupa k liturgii a o jeho úlohách.⁸ Biskup je prvním rozdělovatelům Božích tajemství ve své diecézi, proto mu přísluší i nejvyšší postavení a odpovědnost ve vztahu k liturgii. Jím slavená liturgie, zvláště mešní, zjevuje tajemství Církve. Proto mu také náleží pečovat o to, aby kněží, jáhni i věřící správně liturgii chápali a mohli se jí činně a s užitekem účastnit⁹ a aby byly náležitě respektovány předpisy liturgických knih a ostatních vyhlášení příslušných autorit. Biskupovi také náleží určit různá přizpůsobení, která Misál předpokládá.¹⁰ Rovněž se připomíná ustanovení ze Sacrosanctum Concilium č. 22, že nikdo kromě oprávněné autority nemá právo v liturgii nic přidávat, ubírat nebo měnit.

Liturgie má proto být slavena podle liturgického práva, předpisů v liturgických knihách a podle tradované praxe vlastní římskému ritu.¹¹

V č. 19 je doplněna věta, která říká, že ve slavení eucharistie, která je úkonem Krista a Církve, kněz (sacerdos) znamenitým (nejvyšším) způsobem naplňuje svůj úkol (munus). Následuje doporučení o každodenní celebraci,¹² které je převzato z Presbyterorum ordinis¹³ a které se stalo součástí Kodexu kanonického práva.¹⁴

Kněz, který plní funkci toho, kdo předsedá liturgii, koná svou službu jménem Církve a shromážděného společenství věřících. Předchozí vydání IGMR mluvilo pouze o společenství.¹⁵

Službu předsedajícího má vykonávat ve všem, co jí náleží, vždy jeden a tentýž kněz.¹⁶

Dokument důsledně rozlišuje mezi sacerdotium, které je vlastní všem věřícím (sacerdotium regale fidelium), a kněžskou službou (sacerdotium ministeriale), které se uskutečňuje ve třech stupních (episcopus, presbyter, diaconus).¹⁷

V článcích, ve kterých se v předchozím vydání mluvilo o přísluhujících (ministri), se nyní rozlišuje mezi jáhnem, který je výslovně jmenován, a *ostatními přísluhujícími, kteří jsou jmenováni buď obecně anebo podle svých funkcí jakožto lektor, akolyta apod.*¹⁸ Jáhen totiž z moci svého svěcení zaujímá po knězi první místo mezi těmi, kdo při slavení eucharistie konají službu.¹⁹ Pokud se týká laických přísluhujících, více se zdůrazňuje rozlišení mezi jednotlivými službami. Tam, kde se dříve mluvilo obecně o přísluhujících, je v mnohých případech upřesněno, zda se jedná o akolytu i lektora, nebo jiného přísluhujícího.²⁰

Rozdílnost služby posvěcených služebníků a ostatních účastníků liturgie je vyjádřena i ustanovením, že homilii nemůže nikdy konat laik, ale pouze kněz nebo jáhen.²¹ V podobném duchu můžeme chápat ustanovení, které vyhrazuje obřad lámání chleba knězi a jáhnovi.²²

Velký důraz se klade na to, aby svaté přijímání podávali pouze k tomu náležitě ustanovení služebníci. Mimořádní služebníci nepřístupují k oltáři dříve, než přijme sám kněz, a posvátné nádoby přijímají od něho.²³ Pokud po sv. přijímání zbude v kalichu krev Páně, přijímá ji sám kněz nebo jáhen, popř. řádně ustanovený akolyta, pokud přísluhoval u kalicha při podávání pod obojí způsobou, a to u oltáře.²⁴ Posvátné nádoby smí po sv. přijímání čistit pouze kněz nebo jáhen nebo ustanovený akolyta.²⁵

Služby, která nejsou vyhrazeny knězi nebo jáhnovi, může farář nebo rektor kostela svěřit vhodným laikům buď formou liturgického požehnání, nebo dočasným pověřením. Jedná se o službu přísluhujícího u oltáře, mimořádného rozdávatele sv. přijímání, čtenáře, žalmisty, schólisty, varhaníka, kantora nebo ředitele kůru, sakristána, komentátora, toho, kdo koná sbírku, toho, kdo přijímá věřící u vchodu do kostela (pokud je to někde zvykem), toho, kdo má na starosti uspořádávat procesí, a ceremoniáře. Pokud jde o službu přísluhování knězi u oltáře, je potřeba se řídit ustanoveními biskupa, která dal pro svou diecézi.²⁶

Doplněny jsou také odstavce, které vysvětlují smysl různých částí a aspektů slavení mše sv.: o gestech a postojích,²⁷ o smyslu bohoslužby slova a jednotě obojího

Zákona,²⁸ o obřadech při čtení evangelia,²⁹ o okuřování v rámci obřad přípravy darů,³⁰ o obřadu lámání chleba,³¹ o modlitbě po přijímání,³² o úkolech a službách při mši,³³ o významu pokleknutí,³⁴ o symbolice oltáře,³⁵ o symbolice obraz světců.³⁶

Dále si ještě poukážeme na další ustanovení, která jsou sice praktického rázu, ale mají nezanedbatelné teologické důsledky.

Jasně se říká, že absoluce v úkonu kajícího nemá svátostný účinek.³⁷

***Biblické texty v boboslužbě slova není možné nabrazovat jinými.*³⁸**

Jednota svátostných způsobů se může vyjádřit tím, že je knězi dána možnost ukazovat věřícím eucharistický chléb nad kalichem.³⁹

Posvátný charakter liturgie se podtrhuje také tím, že jsou doplněna ustanovení, která příkazují, aby veškeré zařízení liturgického prostoru, posvátné předměty užívané při liturgii a posvátná roucha byly náležitě posvěceny podle obřadů, které jsou k tomuto účelu určeny v římském rituálu.

Praktické úpravy a změny

Dokument v mnoha případech upřesňuje terminologii⁴⁰ nebo ji uvádí v soulad s jinými pozdějšími dokumenty.⁴¹ Některé termíny, které mají obecný význam, byly nahrazeny výrazy, které jasněji vyjadřují posvátný charakter liturgie: např. namísto "předsedat shromáždění" se říká "slavit Eucharistii",⁴² místo "ve společenství věřících" se užívá "ve svaté Církvi", místo "shromáždění" se říká "věřící lid"⁴³ apod.

Navíc jsou uváděny odkazy na římský rituál a ostatní liturgické knihy, které byly postupně vydávány. Takto jsou doplněny odkazy na různé zvláštní formy slavení mše sv.,⁴⁴ odkazy pro případ, kdy slaví eucharistii biskup,⁴⁵ jsou zařazena i některá ustanovení, která se nacházejí v úvodu k lekcionáři, především v části, která pojednává o výběru lekcí (č. 357 - 362; i když tento dokument není explicitně citován).

Dokument upřesňuje okamžik, kdy má kněz uvést věřící do slavení mše sv., a sice po úvodním pozdravu před úkonem kajícího.⁴⁶ Ostatní možná uvedení (monitiones) zůstávají beze změny, avšak výslovně se zakazuje cokoli vkládat do eucharistické modlitby.⁴⁷

V oddíle O důležitosti zpěvu (č. 39 - 41) se upřesňuje, že není nutné vše zpívat ve všední dny, ale o to víc se má věnovat péči o zpěv o nedělích a

*svátcích. Nově bylo také začleněno ustanovení konstituce SC (č. 116) o privilegovaném postavení gregoriánského chorálu, který je vlastním zpěvem římské liturgie. Varhany a jiné nástroje se mají užívat umírněně v době adventní, v době postní, pouze jako doprovod zpěvu, s výjimkou neděle Laetare, slavností a svátků.*⁴⁸

Upřesněna jsou ustanovení, která určují postoje věřících: věřící mají stát od výzvy *Orate fratres. Ti, kdo nemohou klečat během konsekrace, mají udělat hlubokou úklonu společně s knězem po konsekraci.* Kde je to zvykem, je chvályhodné zachovat klečení věřících po skončení aklamace Sanctus až do konce eucharistické modlitby.⁴⁹

Věřící přijímají sv. přijímání v kleče nebo vestoje. Pokud přijímají vestoje, doporučuje se, aby předtím, než přijmou svátost, projevíli náležitou úctu způsobem stanoveným biskupskou konferencí.⁵⁰

Podávání pod obojí způsobou bylo zúženo prakticky na dvě možnosti. Krev Páně je možno podávat tak, že věřící přijímají napitím z kalicha. Druhá možnost je ta, že se proměněná hostie ponoří do krve Páně. V tomto případě přijímají věřící jediné do úst.⁵¹

*Rozšířen je odstavec o mlčení, kde je navíc řeč o zachovávaní mlčení před bohoslužbou v kostele, v sakristii a přilehlých prostorách, aby se všichni mohli připravit ke zbožnému a správnému slavení posvátných obřadů.*⁵²

Mlčení je více zdůrazněno i v bohoslužbě slova po čteních⁵³ a po homilii.⁵⁴ Forma mše sv. s účastí lidu, která se v předchozím vydání nazývá "Forma typica", nese nyní název "Missa sine diacono". V jejím popisu se nachází řada terminologických upřesnění a věcných doplnění. Oddíl dříve nazvaný "De muneribus diaconi" se nazývá "De Missa cum diacon" a je také upřesněn a doplněn. "Missa sine populo" se nově nazývá "Missa, cui unus tantum minister assistit".

Praktická upřesnění v průběhu mše sv., která se ve většině případů nacházela pouze v mešním řádu, byla zapracována do všeobecného úvodu:

- zmínka o vynechání úvodních obřadů, pokud je mše spojena s jinými obřady;⁵⁵
- vstupní antifonu, pokud se ke vstupu nezpívá, může kněz použít jako uvedení do bohoslužby;⁵⁶
- pozdravení oltáře se koná hlubokou úklonou;⁵⁷
- okuřuje se kříž a oltář;⁵⁸
- vstupní obřady vede celebrant od sedes;⁵⁹
- uvedení do bohoslužby může mít kněz, jáhen nebo jiný služebník;⁶⁰
- v úkonu kajícnosti se zachová chvíle ticha;⁶¹
- o nedělích, především v době velikonoční, se místo úkonu kajícnosti může konat svěcení vody a pokropení na připomínku křtu;⁶²

- *aklamace v Kyrie se mohou opakovat více než dvakrát. Pouze je-li spojeno s úkonem kajičnosti ve formě "Tropů", předpokládají se zvolání jednou;*63
- *text hymnu Gloria není možné nabrazovat jiným;*64
- o nedělích a slavnostech se přísně dodrží počet tří čtení;65
- při mši za účasti lidu se čtení čtou vždy od ambonu;66
- *sekvence, pokud se zpívá, pak po Aleluja;*67
- pokud slouží mši sv. biskup, může při slavnostnějších příležitostech udělit lidu požehnání evangeliařem;68
- text Vyznání víry musí být schválen pro liturgické užití;69
- kněz vede přímluvy od sedes, jednotlivé prosby se přednášejí od ambonu nebo z jiného vhodného místa. Prosby mají být skromné, moudře volené a stručně formulované, aby vyjadřovaly úmysly celého shromáždění. Věřící při nich stojí;70
- kněz si omývá ruce na kraji oltáře;71
- *u druhé eucharistické modlitby je prakticky vyloučeno její použití v neděli;*72
- kněz dává pozdravení pokoje příslušujícím, přičemž zůstává stále v presbytáři;73
- *zpěv Agnus Dei nelze nabrazovat jinými texty;*74
- pozdravení pokoje si mají věřící vyměnit skromně s nejbližší stojícími;75
- pokud se během sv. přijímání nezpívá, antifona k přijímání se může recitovat;76
- eucharistický chléb může kněz věřícím ukazovat nad kalichem;77
- kněz a jáhen na závěr políbí oltář a spolu s ostatními příslušujícími ho pozdraví hlubokou úklonou.78

Další doplnění a upřesnění se týkají jednotlivých služeb a jejich provádění:

- nově je jmenována služba sakristána, která se počítá také mezi liturgické;79
- komentátor nemá svou službu konat od ambonu;80
- zavádí se název "caeremoniarum magister", který má pečovat, aby se posvátné obřady konaly po všech stránkách správně a se zbožností, a to jak svěcenými služebníky, tak také věřícími laiky.81

Pokud jde o vybavení kostela, nacházíme tato doplňující ustanovení:

- kříž umístěný na oltáři nebo v jeho blízkosti musí být se znázorněním ukřižovaného Krista. Totéž se týká kříže, který se užívá v procesí. Kříž má zůstat na oltáři, i když se na něm zrovna neslouží.82
- v sakristii má být sakrárium, do kterého se vylévá voda použitá k omytí místa, na kterém se vylila krev Páně, a voda z omývání posvátných nádob a prádla;83
- takové postavení oltáře, aby se u něho mohlo sloužit směrem k lidu, zůstává možností tam, kde je to možné uskutečnit.84 V nových kostelích má být vybudován jeden oltář. V dříve postavených, kde je starý oltář umístěn tak, že účast věřících by byla obtížná a nemůže být přenesen, aniž by utrpěl po umělecké stránce, se má zbudovat nový pevný oltář, umělecky hodnotný a řádně dedikovaný. Potom se posvátné obřady konají pouze na něm. Aby se neodváděla pozornost věřících, nemá se starý oltář příliš zdobit;85

- na oltář, na kterém se slouží mše sv., se pokládá jedna plachta bílé barvy;⁸⁶
- v době adventní se oltář zdobí květinami jen střídavě, v době postní je zakázáno zdobit oltář květinami, kromě neděle Laetare, slavností a svátků;
- vzhledem k symbolice je vhodnější, když svatostánek není umístěn na oltáři, na kterém se slouží mše sv. Může být umístěn na vhodném místě v presbytáři, nevylučuje se ani starý oltář, nebo v jiné kapli, která je organicky spojená s kostelem a je dobře viditelná pro věřící;⁸⁷ u svatostánku má hořet světlo, které označuje přítomnost Krista a vyjadřuje mu úctu.⁸⁸

Pokleká se na pravé koleno a k zemi. Pokleká se před Nejsvětější svátostí a před křížem od obřadu uctívání kříže na Velký pátek po začátek Velikonoční vigilie. Pokud je svatostánek v presbytáři, pokleká se na začátku a na konci mše, nikoli však během ní. Jinak poklekají všichni, kdo před Nejsvětější svátostí přecházejí, pokud nejdou v procesí. Rovněž tak nepoklekají příslušující, kteří nesou kadidlo, procesní kříž a svíce.⁸⁹

Před a po okuřování se udělá hluboká úklona směrem k okuřované osobě nebo předmětu, vyjímaje oltář a dary pro mešní obět'.

Třemi dvojtahy se okuřuje: Nejsvětější svátost, ostatky sv. kříže a obrazy Páně vystavené k veřejné úctě, dary pro mešní obět', oltářní kříž, evangeliář, paškál, kněz a lid.

Dvěma dvojtahy se okuřuje: ostatky a obrazy svatých vystavené k veřejné úctě, a to v rámci okuřování oltáře na začátku bohoslužby.

Oltář se okuřuje jednoduchými tahy.

Kříž, pokud je na oltáři nebo vedle něho, se okuřuje před okuřováním oltáře, jinak, když kněz kolem něho prochází.

Dary se okuřují před okuřováním kříže a oltáře buď třemi dvojtahy, nebo do tvaru kříže, který se udělá nad dary.⁹⁰

Poslední kapitola

Poslední devátá kapitola, která nese název "O přizpůsobení, která přísluší biskupům a biskupským konferencím",⁹¹ je novým prvkem ve všeobecném úvodu k římskému misálu. Seznámíme se krátce s jejím obsahem.

První odstavce připomínají záměr Druhého vatikánského koncilu obnovit liturgii a umožnit všem věřícím účast na liturgii plnou, vědomou a s užitkem. Biskupovi náleží na prvním místě pečovat o liturgický život ve své diecézi. Má proto určovat řád koncelebrace (srov. č. 202), stanovit pravidla pro přísluhování knězi u oltáře (srov. č. 107), určit pravidla pro podávání sv. přijímání pod obojí způsobou (srov. č. 284) a stanovit zásady pro budování kostelů a jejich zařízení (srov. č. 291 - 294).

Přizpůsobení, která vyžadují více koordinace, jsou vyhrazena biskupské konferenci: vydat římský misál v národních jazycích; stanovit různá přizpůsobení, která

předpokládá všeobecný úvod k misálu nebo mešní řád: gesta a postoje věřících (srov. č. 24, 43), gesta vyjadřující úctu oltáři a evangeliáři (srov. č. 273); určit texty zpěvů pro vstup, přípravu darů a k přijímání (srov. č. 48, 74, 87), stanovit výběr čtení pro zvláštní příležitosti (srov. č. 362), určit způsob pozdravení pokoje (srov. č. 82), určit způsob podávání sv. přijímání (srov. č. 160 - 161, 284); stanovit materiály vhodné pro oltář a ostatní vybavení, především posvátné nádoby, a také materiály, formu a barvy liturgických rouch (srov. č. 301, 329, 332, 342, 345-346, 349). Všechna tato ustanovení musí být schválena Apoštolským Stolcem.

Zvláštní péče se má věnovat výběru verze překladu Písma sv. pro liturgické užití. Neméně péče se má věnovat věrnosti překladu ostatních liturgických textů. Pozornost se má také věnovat textům a melodiím zpěvů, které tvoří nedílnou součást liturgie.

Biskupská konference se má postarat o národní kalendář a vlastní texty, ze kterých vyjdou kalendáře a *propria* jednotlivých diecézí.

Zásadnější přizpůsobení a změny se mají řídit podle dokumentu *Varietates legitimae*⁹² a vyžadují schválení Apoštolského Stolce. Stále se však má mít na zřeteli univerzalita římského ritu a jeho integrita. Římský ritus je potřeba vnímat jako poklad a dědictví Církve a jako takový ho také chránit a rozvíjet.

Závěr

Nový všeobecný úvod k římskému misálu nepřináší žádné převratné změny. Většina v něm obsažených změn pochází z jiných liturgických knih a je důsledkem sladění tohoto textu s ostatními církevními dokumenty. V této souvislosti jistě stojí za povšimnutí, že těmito dokumenty nejsou pouze texty později vydané, ale také konstituce o liturgii *Sacrosanctum concilium* a dogmatická konstituce o Církvi *Lumen gentium* druhého vatikánského koncilu. Z toho snad můžeme vyvodit, že liturgická reforma požadovaná zmíněným koncilem není ještě dokončeným dílem. Změny, upřesnění a doplnění, která nacházíme v novém úvodu k misálu, nám mohou dát vtušit směr a ducha, jakým se pokračující obnova liturgie ubírá.

P. ThLic. Benedikt Mohelík OP

absolvent CMTF UP Olomouc a Generálního studia OP, kde získal hodnost lektora v současné době dokončuje doktorandská studia na teologické fakultě katolické univerzity ve švýcarském Fribourgu v oboru liturgiky.

Poznámky :

- 1 IGMR2: . 1 - 15 Proprium, kapitola I je znovu od č. 1; IGMR3: kapitola I pokračuje č. 16.
- 2 Např. č. 56 a) - k) v IGMR2 oproti . 80 - 89 v IGMR3.
- 3 Srov. č. 91.
- 4 Nejedná se o úplnou "novinku"; Srov. např. č. 53, 54, 79 f), 93. Nově se zmínka o Duchu sv. objevuje také v úvodním odstavci o eucharistické modlitbě: srov. č. 78.
- 5 Srov. č. 42, kde byla formulace *Communis corporis habitu [...] signum est communitatis et unitatis coetus* nahrazena formulací *Communis corporis habitus [...] signum est unitatis membrorum communitatis christianae ad sacram Liturgiam congregatorum*.
- 6 Srov. č. 50, které se nachází i v předchozím vydání.
- 7 Srov. . 82.
- 8 Vychází z koncilových dokument *Christus Dominus* a *Sacrosanctum Concilium*, apoštolské konstituce Pavla VI. *Missale Romanum* a instrukce Kongregace pro bohoslužbu a svátosti *Varietates legitimae*.
- 9 Draz na úst na liturgii prostřednictvím plného pochopení se klade rozšířením nebo upřesněním formulací i na jiných místech, např. . 29.
- 10 Tomuto tématu se bude v novém dalším vydání IGMR O p izp sobeních, která p ísluší biskup m a biskupským konferencím (kap. IX).
- 11 Krom obecných zásad nacházejících se u v předchozím vydání (č. 2, 10 apod.) nové vydání zdůrazňuje jejich praktické uskutečňování. Srov. č. 31, 42, 43, 46, 111 s odkazem na SC 22 aj.
- 12 č. 19, druhý odstavec.
- 13 PO . 13.
- 14 CIC kán. 904.
- 15 č. 33.
- 16 Viz č. 108. Výjimkou je pouze případ, kdy se slavení účastní biskup, srov. č. 92.
- 17 Viz č. 5.
- 18 Srov. č. 38, 40, 44, 47, 49, 112, 116, 118, 119, 294, 311, 331 aj.
- 19 Srov. č. 94.
- 20 Srov. nadpis třetího oddílu třetí kapitoly *De ministerio acolythi et lectoris institutorum*, který se nenachází v předchozím vydání; č. 98, 100, 116, 120, 139, 140, 178, 339, aj.
- 21 Srov. č. 66; odkaz také na CIC kán. 767 §1; Papežskou komisi pro autentický výklad kanonického práva (AAS 79 /1987/, s. 1249) a interdikasterní instrukci o spolupráci knží a laiků (AAS 89 /1997/, s. 864).
- 22 Srov. . 83.
- 23 Srov. . 162.

- 24 Srov. . 163, 182, 279 a 284 b).
- 25 Srov. . 279.
- 26 Viz č. 107. Výčet služeb srov. č. 100 - 106.
- 27 Viz č. 42.
- 28 Srov. č. 57.
- 29 Srov. č. 62.
- 30 Srov. č. 75.
- 31 Srov. č. 83.
- 32 Srov. č. 89.
- 33 Srov. č. 91.
- 34 Srov. č. 274.
- 35 Srov. č. 298.
- 36 Srov. č. 318.
- 37 Viz č. 51.
- 38 Viz č. 57.
- 39 Viz č. 84, 157, 243, 268.
- 40 Např. v č. 40 je na místě původního in celebrationibus použito in Missae celebratione.
- 41 V celém novém IGMR se namísto Conferentia Episcopalis používá Conferentia Episcoporum.
- 42 Srov. č. 92.
- 43 Srov. č. 93.
- 44 Viz č. 21 a příslušnou poznámku.
- 45 Viz č. 92 a příslušnou poznámku.
- 46 č. 31.
- 47 Srov. č. 31.
- 48 Srov. č. 313.
- 49 Viz č. 43.
- 50 Srov. č. 160.
- 51 Srov. č. 285 - 287.
- 52 Viz č. 45.
- 53 Srov. č. 55 a 56.
- 54 Srov. č. 66.
- 55 Viz č. 46.
- 56 Viz č. 48.
- 57 Viz č. 49.
- 58 Viz č. 49. Totéž platí v obřadech přípravy darů: viz č. 75.
- 59 Viz č. 50.
- 60 Viz č. 50.
- 61 Viz č. 51.
- 62 Viz č. 51.
- 63 Viz č. 52.
- 64 Viz . 53.
- 65 Srov. č. 357.

66 Viz č. 58.

67 Viz č. 64.

68 Viz č. 175; toto ustanovení je novinkou i vzhledem k *Caeremoniale episcoporum*.

69 Viz č. 67.

70 Viz č. 71.

71 Viz č. 76.

72 Srov. č. 365, kde se říká: *Præx eucharistica prima, seu Canon Romanus, qui semper adhiberi potest, opportunius profertur [...] itemque diebus dominicis, nisi, ob rationes pastorales, præferatur Præx eucharistica tertia*. U třetí eucharistické modlitby je znovu zmíněno její použití v neděli, stejně tak čtvrté eucharistické modlitby, kterou je možné použít s vlastní prefací o nedělích během roku. U druhé eucharistické modlitby je řeč pouze o všedních dnech.

73 Viz č. 154.

74 Viz č. 366. Zde je toto ustanovení vztaženo na všechny zpěvy, které tvoří součást mešního řádu.

75 Viz č. 82.

76 Viz č. 87.

77 Viz č. 84.

78 Viz č. 90 d).

79 Viz č. 105 a).

80 Viz č. 105 b).

81 Viz č. 106.

82 Viz č. 308.

83 Srov. č. 280 a 334.

84 Srov. č. 299.

85 Viz. č. 303.

86 Viz č. 304.

87 Srov. č. 315.

88 Srov. č. 316.

89 Srov. č. 274.

90 Srov. č. 276.

91 č. 386 - 399.

92 Dokument vydaný Kongregací pro bohoslužbu a svátosti 25. 1. 1994.